

૮ સાક્ષિભૂત: મનુષ્ય: (સાક્ષી બનેલો માણસ)

પ્રસ્તાવના

* ઘટનાઓ અને દુર્ઘટનાઓ સંસારમાં ઘટતી રહે છે, જેના સાક્ષી પથ્થર જેવા જડ પદાર્થો, પશુ-પક્ષી અને મનુષ્ય વગેરે ચેતન પદાર્થો બનતા હોય છે. પણ તેઓ પોતાના આગવા સ્વભાવના કારણે અલગ અલગ વ્યવહાર કરતા હોય છે. જેમ કે પથ્થર જેવી નિષ્ક્રિય વસ્તુ ત્યાંજ સ્થિર રહે છે. ગાય વગેરે પશુઓ ત્યાંથી સ્થળાંતર કરે છે પણ માણસ જ એક એવા સાક્ષી બને છે કે જે અકસ્માતમાં ઘાયલ ની સ્થિતિમાં પોતાને મુકીને દુઃખની લાગણી પણ અનુભવી શકે છે, તથા તેને જરૂરી મદદ પણ કરી શકે છે. અને આવી ઘટનાથી પોતાની જાતને કેમ બચાવવી એવો બોધ પણ મેળવી શકે છે.

વાહનોના અતિરેકને કારણે આજના સમયમાં અવાર-નવાર સર્જાતા અકસ્માત માં માણસો પાસેથી રાખવામાં આવતી અપેક્ષાઓ પૂર્ણ નથી થતી, તેથી જ અહીં માણસોને તેની સાચી ફરજ સમજાવવાના હેતુથી આ ગદ્યમાં સુનિત-પુનિત બે મિત્રો વચ્ચેના વાર્તાલાપ પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યો છે.

તો વિદ્યાર્થીમિત્રો ચાલો આપણે આ પાઠ નું અનુવાદ સમજીએ.

સ્વાધ્યાય

1. અધોલિખિતેભ્યઃ વિકલ્પેભ્યઃ સમુચિતમ્ ઉત્તર ચિનુત।

નીચે આપેલા વિકલ્પો માંથી સાચો ઉત્તર પસંદ કરો.

1. કે સ્વયં ક્રિયાં કર્તુ સમર્થાઃ ન સન્તિ ?

(ક) પશવઃ

(ખ) મનુષ્યાઃ

(ગ) પ્રસ્તરાઃ

(ઘ) પક્ષિણઃ

2. ગવાદયઃ પશવઃ કીદૃશાઃ ભવન્તિ?

(ક) અચેતનાઃ

(ખ) સબુદ્ધયઃ

(ગ) અસમર્થાઃ

(ઘ) નિર્બુદ્ધયઃ

3. દુર્ઘટનાગ્રસ્તઃ જનઃ કુત્ર નેતવ્યઃ?

(ક) ગૃહમ્

(ખ) ઓષધાલયમ્

(ગ) કુત્રાપિ ન

(ઘ) પુલિસસ્થાનકમ્

4. ઘટનાયા ઉત્થિતેન ભયમનુભવન્તિ।

(ક) દુઃખેન્

(ખ) ધ્વનેઃ

(ગ) સુખેન

(ઘ) ધ્વનિના

5. સાક્ષિભૂતેન મનુષ્યેણ સદૈવ કિમર્થં પ્રયત્નઃ કરણીયઃ?

(ક) બોધપ્રાપ્તયે

(ખ) ધનપ્રાપ્તયે

(ગ) સુખપ્રાપ્તયે

(ઘ) શાન્તિપ્રાપ્તયે

6. कः परस्य दुःखेन दुःखितः भवितुमर्हति?

(क) पशुः

(ख) वृक्षः

(ग) मनुष्यः

(घ) प्रस्तरः

7. साक्षिभूतस्य मनुष्यस्य द्वितीयं कार्यं किम् अस्ति ?

(क) बोधप्राप्तिः

(ख) दुःखानुभूति

(ग) भयानुभूतिः

(घ) कर्तव्यस्य निर्वाहः

2. एकवाक्येन संस्कृतभाषायाम् उत्तरत ।

એક વાક્યમાં સંસ્કૃત ભાષામાં ઉત્તર લખો.

1. दुर्घटनायाः साक्षिणः के भवन्ति ?

उत्तरम् : प्रायः प्रस्तरादयः जडपदार्थाः, गवादयः पशवः, मनुष्याः च इति त्रयः दुर्घटनायाः साक्षिणः भवन्ति।

2. घटनया उत्थितात् ध्वनेः भीताः पशवः किं कुर्वन्ति ?

उत्तरम् : घटनया उत्थितात् ध्वनेः भीताः पशवः घटनास्थलात् दूरे धावन्ति।

3. दुर्घटनायाः कारणं किं भवति?

उत्तरम् : दुर्घटनायाः कारणं कस्यचित् जनस्य त्रुटिः भवति ।

4. कर्तव्यस्य निर्वाहः कस्य कार्यमस्ति ?

उत्तरम् : कर्तव्यस्य निर्वाहः मनुष्यस्य कार्यमस्ति ।

3. अधः प्रदत्तानां कृदन्तानां प्रकारं लिखत ।

નીચે આપેલ કૃદંતના પ્રકારો લખો.

1. भूत्वा - सम्बन्धकं भूतकृदन्तम्

2. संगत्य - सम्बन्धकं भूतकृदन्तम्

3. करणीयः - विध्यर्थ कर्मणि कृदन्तम्

4. दातव्यम् - विध्यर्थ कर्मणि कृदन्तम्

5. भवितुम् - हेत्वर्थकं तुमष्टम् अव्ययम्

6. प्राप्तव्यः - विध्यर्थ कर्मणि कृदन्तम्

4. सन्धिविच्छेदं कुरुत ।

સંધિ વિચ્છેદ કરો.

1. मनुष्याश्चेति = मनुष्याः + च + इति

2. प्रस्तरादयस्तु = प्रस्तरादयः + तु

3. मानवोऽपि = मानवः + अपि

4. નિર્વહન્તોઽપિ = નિર્વહન્તઃ + અપિ
5. પશુરેવ = પશુઃ + એવ
6. યતો હિ = યતઃ + હિ

5. રેખાઙ્કિતપદાનાં સમાસ પ્રકાર લિખત ।

રેખાંકિત પદોના સમાસ પ્રકાર લખો.

1. જડપદાર્થઃ સાક્ષિણઃ ભવન્તિ।

ઉત્તરમ્ : કર્મધારય સમાસ:

2. અતઃ ઘટનાસ્થલાત્ દૂરે ધાવન્તિ।

ઉત્તરમ્ : ષષ્ઠી તત્પુરુષ સમાસ:

3. દુર્ઘટનાગ્રસ્તં દુઃખિતં જીવ પશ્યન જન કિં કુર્યાતિ।

ઉત્તરમ્ : પ્રાદિ તત્પુરુષ ઓર તૃતીયા તત્પુરુષ સમાસ:

6. રેખાઙ્કિતપદાનાં પદાનાં સ્થાને પ્રકોષ્ઠાત્ ડચિતં પદં ચિત્વા પ્રશ્નવાક્યં રચયત ।

રેખાંકિત પદો ને સ્થાને કોંસમાં થી યોગ્ય પદ શોધીને પ્રશ્ન વાક્ય બનાવો.

(કા, કસ્યાઃ, કસ્માત, કમ્, કૈઃ)

1) પશવઃ ધ્વનેઃ ભયમનુભવન્તિ।

ઉત્તરમ્ - પશવઃ કસ્માત્ ભયમનુભવન્તિ ?

2) મનુષ્યૈઃ કર્તવ્યસ્ય નિર્વાહઃ કરણીયઃ।

ઉત્તરમ્ - કૈઃ કર્તવ્યસ્ય નિર્વાહઃ કરણીય ?

3) વિના કારણં દુર્ઘટના ન ભવતિ।

ઉત્તરમ્ - વિના કારણં કા ન ભવતિ?

4) દુર્ઘટનાયાઃ બોધં પ્રાપ્તુમ્ અર્હામઃ।

ઉત્તરમ્ - દુર્ઘટનાયાઃ કમ્ પ્રાપ્તુમ્ અર્હામ?

7. પ્રદત્તપદાનિ પ્રયુજ્ય વાક્યાનિ રચયત ।

આપેલા શબ્દોનો પ્રયોગ કરી વાક્ય બનાવો.

(1) કારણ વિના દુર્ઘટના થતી નથી.

(કારણ વિના દુર્ઘટના ન ભૂ।)

ઉત્તરમ્ : કારણં વિના દુર્ઘટના ન ભવતિ।

(2) આપણા ત્રણ કર્તવ્યો છે.

(અસ્મદ્ ત્રિ કર્તવ્ય અસ્।)

ઉત્તરમ્ : અસ્માકં ત્રીણિ કર્તવ્યાનિ સન્તિ।

(3) પથ્થરો અચેતન હોય છે.

(પ્રસ્તર અચેતન ભૂ)

ઉત્તરમ્ : પ્રસ્તરાઃ અચેતનાઃ ભવન્તિ।

(4) માણસ સુખ અને દુઃખનો અનુભવ કરે છે.

(માનવ સુખ ચ દુઃખ અનુ + ભૂ।)

ઉત્તરમ્ : માનવઃ સુખં ચ દુઃખં ચ અનુભવતિ ।

8. નિમ્નલિખિતાનાં પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ માતૃભાષાયાં લિખત ।

નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર માતૃ ભાષામાં લખો.

(1) દુર્ઘટનાના સાક્ષી કોણ કોણ બને છે ?

ઉત્તરમ્ : ઘણું કરીને પથ્થર જેવા જડ પદાર્થો, ગાય જેવા પ્રાણીઓ, અને મનુષ્યો આ ત્રણ દુર્ઘટનાના સાક્ષી હોય છે.

(2) કયા મનુષ્યની પશુમાં ગણના થાય છે ?

ઉત્તરમ્ : ઘટનાસ્થળ થી દુર ગયેલો માણસ બુદ્ધિમાન હોવા છતાં પણ તે પશુ જેવોજ ગણાય છે.

(3) દુર્ઘટનાના સાક્ષી બનેલા માણસના ત્રણ કર્તવ્યો કયા કયા છે ?

ઉત્તરમ્ : દુર્ઘટના ના સાક્ષી બનેલા મનુષ્યના ત્રણ કર્તવ્યો છે. (1) દુખની અનુભૂતિ એટલે પીડિત લોકોના દુઃખનો અનુભવ કરવો. (2) કર્તવ્યનો નિર્વાહ એટલેકે દુર્ઘટનામાં ઈજા પામેલા લોકોને તરત જ દવાખાને લઈ જવા અને (3) જ્ઞાન પ્રાપ્તિ એટલે કે કારણવગર કોઈ અકસ્માત થતો નથી અને ,માણસની ભૂલ જ તેનું કારણ હોય છે. તેથી એ ભૂલ ભવિષ્યમાં ન થાય તેનું જ્ઞાન મેળવવું.

(4) કયા મનુષ્યને પથ્થર સાથે સરખાવવામાં આવ્યો છે ? શા માટે ?

ઉત્તરમ્ : જે માણસ અકસ્માતથી પીડા પામેલા દુખી માણસને જોઈને દુઃખ અનુભવતો નથી તે માણસ પથ્થર જેવો જ છે કારણકે માણસ જ બીજાના દુઃખે દુઃખી અને સુખે સુખી થઈ શકે છે પરંતુ પથ્થર બીજાનું દુઃખ અનુભવી શકતો

नथी तेथी आवा माणसने पथ्थर साथे सरખाव्यो छे.

